

УДК 37.013.73

DOI:10.17721/sophia.2020.15.9

В. Ю. Омельченко, канд. філос. наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-7589-7834
e-mail: victoria.007.omelchenko@gmail.com

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО СИНТЕЗУ

"Освіта – обличчя розуму",

Кей–Кавус,

письменник персидського походження

Репрезентовано і осмислено освітню стратегію ЮНЕСКО. Встановлено, що освіта – це поєднання світоглядних підходів та інноваційних технологій. Освіта це про міждисциплінарний синтез. Освіта має приносити результат, користь, освіта – це "загальне благо" (bonum commune). Акцент зроблено на концепції "навчання протягом усього життя" (lifelong learning). Обґрунтовано, що освіта є наслідком ефективної державної політики та гуманітарної безпеки держави.

Ключові слова: філософія освіти, "суспільство–державо–риннок", освітня стратегія, "навчання протягом життя", знання, навички, компетенції.

Вступ. У світі прискорених трансформацій і "крихкості" безпеки, у світі культурної і релігійної нетерпимості, політичних криз та "хронічних" конфліктів, у світі викликів і змін освіта більше не може обмежуватись функцією передачі знань, а має реагувати на виклики глобального і мінливого світу. Відповідно, перед нами постає вкрай актуальне питання. Якою ж має бути освіта сьогодні? Як досягти ефективного вирішення поставлених завдань у управлінні освітою? Якою є роль викладання циклу гуманітарних дисциплін у вищих навчальних закладах? Чому збільшення кількості ВНЗ не пропорційне приросту якості освіти? Якою є цінність освіти та рівність доступу до неї. Чи не є така "рівність" найбільшою ілюзією у світі (Ю. Н. Харарі) [9]. Чи не є освіта елітарним привілеєм для обраних?

Аналіз останніх розвідок. Питаннями освіти займаються стільки, скільки існує людина розумна, людина свідомо, Homo sapiens, акцент боротьби якої припадає вже не на виживання, а на боротьбу за своє місце у соціумі. Еволюціонує, людина починає шукати своє призначення, формулює питання про смисл і цінність та якість набутих знань. Принагідно слід згадати Платона [7], Арістотеля [1], К. Ясперса [10], Я. А. Коменського [5], С. Гесена [2], без реконструкції поглядів яких неможливо осмислити й збагнути предметне поле і значущість філософії освіти. Саме цим мислителям вдалося віднайти сильні аргументи на користь того, що освіта є як головною метою розумної спільноти, так і важливою частотою в ієрархії людських цінностей. Освіта є фундаментом і середовищем формування гармонійної особистості, яка не лише набуває фахової належності, а й віднаходить своє місце в соціумі. Серед багатоманітної кількості останніх розвідок акцентуємо свою увагу на роботах Б. Гершунського [3], Д. Беннера [11, 12], У. Мітцнера [13] та ін., у роботах яких смисловий акцент припадає на питання щодо ідеї освіти, ідеї університету та місії викладача в мінливому світі. У свою чергу, вважаємо, що теоретичні конструкції слід підсилювати напрацюваннями у прикладних сферах, тому в межах даного дослідження звернемося до осмислення освітньої концепції ЮНЕСКО, стратегія якої представлена в численних програмних документах і нормотворчих ініціативах. А саме: "Переосмислюючи освіту. Освіта як всезагальне благо?" [6] та Всесвітня доповідь ЮНЕСКО "До суспільства знань" [4], в яких освіта розглядається як ключова складова трансформації глобального світового порядку.

Викладення основного матеріалу. Від доступу до освіти і якості навчання залежить, яким є світ сьогодні і яким він буде завтра. Отже, сучасна освіта, по-перше, має враховувати все різноманіття світоглядних підходів; по-друге, залучати нові можливості наук і техноло-

гій; по-третє, враховувати та послуговуватись досягненнями у сфері нейронаук і цифрових технологій. Мета освіти – не просто навчати, а передбачати та усіляко сприяти становленню освіченої і гуманної людини, яка набуде суб'єктності та стане частиною толерантної спільноти таких саморозвинених індивідів. Освіта це про дисципліну, самоосвіта – про самодисципліну. Особистостями не народжуються, а стають, людина має насичуватись культурним змістом, у протилежному випадку, вона деградує [2, с. 86].

Таким чином, освіта – це поєднання світоглядних підходів та інноваційних технологій. Освіта має приносити результат, користь суспільно значущого порядку. У межах даного дослідження ми маємо встановити, якою є мета, призначення і сутність освіти, згідно з доповідями ЮНЕСКО. Яким критеріям має відповідати студент сьогодні, аби бути конкурентоздатним на ринку праці? Чи може сучасна освіта обмежуватись функцією передачі знань? Чи має вища освіта виконувати виховну функцію? І зрештою, чи не є погляд на освіту з позиції ЮНЕСКО утопією? Саме відповідям на такі прикладні і разом з тим риторичні запитання присвячена дана публікація.

Концепція освіти, згідно з деклараціями і доповідями ЮНЕСКО, це перш за все комплексний погляд на освіту як інструмент зміни світу. Освіта є "гуманною" зброєю в забезпеченні якісних трансформацій у світі. Нова модель освіти – це не тільки перелік гнучких і професійних навичок та компетенцій. Функція нової моделі освіти – це виховання гуманної людини, відповідальної за себе і довкілля, людини соціально відповідальної та людини-громадянина, що знає не лише свої права, але й дотримується обов'язку. Це модель освіти, яка може не просто давати необхідні базові та спеціальні фахові компетенції, а освіта, яка здатна інтегрувати людину у світ сучасних комунікацій, наділяти людину правами і обов'язками, формувати не просто фахівця відповідної професії, а Людину з цінностями і переконаннями. Тобто концепція освіти під егідою ЮНЕСКО – це довгострокова стратегія формування нової Людини, це освіта не як знаряддя, а як інструмент виховання і інтеграції.

На нашу думку, це є слушним положенням, і саме цикл гуманітарних дисциплін забезпечує формування культури мислення в цілому, що супроводжується набуттям компетенцій критичного та аналітичного мислення, вихованням естетичного смаку, які є важливим для формування гармонійної особистості. Особистості, яка знаходить своє місце у соціумі, сферу реалізації своїх потенційних здібностей, які стають точкою росту як професійних, так і особистісних прагнень. Сучасна концепція освіти намагається примирити і поєднати триаду таких понять, як: "суспільство–державо–риннок".

Знання мають бути актуальними, процес навчання має бути корисним і цікавим для людини, а програмне і змістовне наповнення курсів має корелювати і відповідати запитам і потребам ринку. Щодо аргументу про призначення знань можемо пригадати Ю. Н. Харарі [9], який апелює до Френсіса Бекона, який у далекому 1620 р. оприлюднив науковий маніфест під назвою "Новий органон", на сторінках якого були зафіксовані відомі слова: "знання—сила", а основний критерій знань – не відповідність істині, а ті можливості, які знання дають людині. Критерієм знань є не істинність, а їх користь. Теорія має вчити нас новим можливостям, це є знанням [9].

Таким чином, "освіта і є тією потужною силою перетворень, що сприяє дотриманню прав людини і людської гідності" [6, с. 4]. Що це означає? Це означає, що освіта розглядається як один з ключових аспектів прогресу людства, поруч із соціальними і економічними аспектами такого розвитку. Це перш за все стратегія гнучкого підходу до освіти, що передбачає навчання протягом усього життя. Освіта – це про комплексний підхід до трансформації суспільства. Перелік базових фахових навичок і спеціальних компетенцій, які отримує людина протягом фіксованого періоду навчання у ВНЗ, має свій термін придатності. Знання мають властивість старіння, тому аби відповідати запитам ринкової економіки і бути конкурентоздатним, слід навчатися протягом усього життя.

Задача, функція і призначення освіти у вищих навчальних закладах не зводиться до передачі інформації та набуття професійних навичок, а має закладати ціннісні установки. Освіта формує не просто людину з фаховою належністю, а Особистість зі своїми власними поглядами та Громадянина з переконаннями. Ключовий акцент, прописаний у численних положеннях щодо освіти під егідою ЮНЕСКО, зводиться до поєднання інновацій та світоглядних установок. Що зумовлено всіма напрямками діяльності під егідою ЮНЕСКО, в центрі яких гармонійно співіснують повага до національної самоідентичності кожної з націй та універсальна значущість прав людини і громадянина. В цьому простежується тенденція поєднання універсального та специфічного, глобального і індивідуального начал. Маємо усвідомлювати, що освіта і суспільство неподільні, це одна система. Освіта без світоглядної складової є неповноцінною. "Істинна трагедія сучасного і майбутнього світу пов'язана з ментальною несумісністю людей і народів. Незважаючи на зусилля ООН, інших міжнародних спільнот, які прагнуть організаційно впорядкувати багатовекторну мозаїку інтересів і прагнень країн та народів, глибинні мотиви і установки людей були і залишаються суттєво різними" [3, с. 19]. Для вирішення питань освіти ми маємо говорити мовою глобальних викликів. Маємо об'єднувати зусилля, здійснювати міждисциплінарний синтез, який і є головним завданням філософії освіти.

Детально опрацювавши декларації щодо освіти під егідою ЮНЕСКО, ми дійшли висновку про наявність принципово філософських підвалин у їх висхідних трактуваннях, згідно з якими освіта визначається через поняття "загальне благо" (*bonum commune*), яке, у свою чергу, є фундаментальним поняттям з числа філософського вокабулярію. Вперше це поняття з'являється ще за часів античності. Так, Платон розглядав поняття "загальне благо" через тріаду принципів справедливості і держави [7]. "Загальне благо" – це благо, яке має суспільну користь і не передбачає вигоди когось одного. Арістотель вважав, що політика це наука про вище благо людини і держави-поліса [1].

Відповідно, освіта – це загальне благо у масштабі суспільної значущості. Такий погляд на освіту підводить нас до важливого проміжного висновку у рамках даного дослідження, яке зводиться до того, що освіта є не лише складовою ефективною державної політики, а й фундаментом та запорукою розумної гуманітарної безпеки.

Аналізуючи смислові засади концепції освіти під егідою ЮНЕСКО, а саме: "Переосмислюючи освіту. Освіта як всезагальне благо?" [6] та "До суспільств знань" [4], маємо звернути увагу на ще дві доповіді, які їм передували, це доповідь Фора (1972 р.) та доповідь Делора (1996 р.). У доповіді Фора були введені два важливих взаємопов'язаних поняття: "суспільство, що навчається" та "освіта протягом усього життя", останнє з яких стало ядром розвитку освітньої концепції ЮНЕСКО, саме "освіта протягом усього життя" є запорукою вдалої політики розвинених країн [6, с. 14]. У доповіді Делора, у свою чергу, дана концепція освіти була доповнена такими двома ключовими поняттями, як: "навчання протягом усього життя" і "чотирма принципами навчання: навчатися бути, знати, робити і жити разом" [6, с. 15]. Баланс та гармонійне співіснування цих принципів створюють принципово нову освітню концепцію – стратегію освіти XXI ст., що не просто передає інформацію, а навчає мислити критично, бути відповідальним громадянином своєї держави та людиною відкритою до знань, пізнань протягом усього життя. Задля того, аби бути конкурентоздатним на ринку праці, слід навчатися протягом усього життя.

Таким чином, освіта – це платформа для зміни якості життя, адже викладач у сучасному світі – це не просто фахівець, визнаний академічною спільнотою, але і медіатор, який мотивує навчатися та формує високу культуру мислення у студентства. Говорячи про еволюцію людства подекуди мовою Ю. Харарі, маємо згадати про Бориса Гершунського, який наділяє соціальною функцією та тягарем соціальної відповідальності саме вчителя, без якого неможливий прогрес людства. Вчитель – це мислитель, дослідник, який усвідомлює свою відповідальність за цивілізаційний поступ в обличчі кожного учня [3]. І саме на цикл гуманітарних дисциплін покладено відповідальність за виховання культури мислення, навичок критичного мислення, згідно із законами логіки. Засади, виписані в програмних документах ЮНЕСКО, позиціонують освіту як складову стратегію суспільства сьогодення і майбутнього. "Політичні рішення, які стосуються освіти, зумовлені нашими уявленнями про те, в якому суспільстві ми хочемо жити", відповідно, окрім функціонального призначення, освіта виконує місію формування цілісної особистості [6, с. 15]. Ключовим принципом є поняття "освіта протягом усього життя". Відповідно, такі три поняття ("знання"–"навчання"–"освіта") взаємозумовлюють одне одного. "Знання" як поєднання інформації із ціннісними установками, "навчання" як цілеспрямований процес набуття таких знань та "освіта" як виховання дисципліни навчання протягом усього життя є базовими для освітнього процесу. До речі, принцип освіти протягом усього життя зумовлений нейрофізіологічними показниками, для своєї активної діяльності мозок має більше пізнавати, опрацювати корисної інформації, відкриття нейронук наочно продемонстрували, що "пластичність людського мозку" потребує постійного процесу навчання впродовж усього життя [6, с. 32]. Оновлена концепція освіти, згідно з ЮНЕСКО, має включати в себе стратегію розвитку критичного мислення, набуття навичок незалежності та обґрунтованості суджень і здатності вести дискусію. Право на якісну освіту – це право на

змістовно наповнене і актуальне навчання" [6, с. 34]. Навчання має бути актуальним, цікавим і результативним процесом розвитку людини. Згідно з концепцією освіти ЮНЕСКО, в основі освіти сьогодення і майбутнього мають бути покладені "гуманістичні цінності", до складу яких входять: "повага до життя і людської гідності, рівні права і соціальна справедливість, культурне і соціальне різноманіття, почуття людської солідарності і колективної відповідальності", саме такі складові визначають гуманістичну складову освіти. До речі, джерело обґрунтування такої гуманістичної місії освіти автори концепції віднаходять у царині філософії, адже переконані, що підхід до навчання заснований на діалозі, запропонованому "Мартіном Бубером і Пауло Фрейре" [6, с. 38], і є найактуальнішим. Діалог, що протистоїть монологу, і є тим сприятливим етичним фундаментом, на якому можна вибудовувати як критичне мислення, так і обґрунтованість суджень.

Нам необхідні більш масштабні і комплексні рамки оцінок, які не обмежуються традиційними сферами академічної освіти, а включають соціальне і емоційне навчання, культуру і мистецтва. На сьогоднішній день показником ефективного навчання є розвиток емоційного інтелекту. Детально зупинимось на чотирьох базових принципах освіти (оприлюднених вперше в доповіді Делора 1996 р.): 1. "Навчатися знати" – отримання широкого спектру загальних знань поруч із можливістю поглибленого вивчення обмеженої кількості предметів. 2. "Навчатися робити" – набуття поруч із професійними навичками здатності орієнтуватися в різних ситуаціях і працювати в команді [6, с. 39]. 3. "Навчатися бути" – особистісний ріст і розвиток здатності діяти переважно самостійно на підґрунті власних суджень і особистої відповідальності. 4. "Навчатися жити разом" – розвиток здібностей інших людей і цінність взаємозалежності [6, с. 40]. Ці чотири принципи є взаємозумовленими, адже передбачають як доступ до широкого спектру знань, набуття професійних навичок, так і розкриття власного, індивідуального потенціалу, плекання своїх чеснот і виховання в собі взаємоповаги до інших поглядів.

Міждисциплінарний синтез має визначати освіту сьогодення. Підготовка викладачів на всіх рівнях – від початкового базового до спеціалізованого – має якомога краще відображати саму суть міждисциплінарного характеру освіти – міждисциплінарного підходу, який має допомагати вчителям і викладачам вести нас шляхом творчості і раціональності до гуманістичного ідеалу всезагального прогресу і розвитку на підґрунті поваги нашої спільної природної і культурної спадщини [6, с. 59]. Вбачається пряма залежність між змінами і трансформаціями в суспільстві і освіті. Так, у всевітній доповіді ЮНЕСКО "До суспільств знань" [4] експерти аналізують освіту у масштабі глобального світу, його викликів і прискорених змін. Освіта є і має бути частиною футурологічного сценарію розвитку людства. Наше майбутнє є багатообіцяючим, сповненим прискореного розвитку нових технологій, але разом із тим передбачуваним. Причина такої непередбачуваності криється у зростанні прірви між найрозвинутішими країнами та країнами, що розвиваються. Нерівність у доступі до такого блага, як освіта, посилюється. Освіта є тим суспільним благом, необхідним елементом гармонійного життя людини, але водночас благом, що не є доступним для всіх. Відповідно, метою всього розумного світового співтовариства має бути поширення знань і рівного доступу до їх набуття на всіх континентах. Знання без кордонів – це і мета всієї об'єднаної світової спільноти. Довкола питань освіти має бути соціальна згурто-

ваність, адже від якості і швидкості поширення знань залежить безпека всього світу. Отже, доступ до якісних знань і до набуття різних компетенцій (як гнучких, так і професійних) мають бути доступними для всіх, і саме вони є індикатором проходження соціальної інтеграції. Базові цінності сучасності це: 1) свобода думки і висловлювань; 2) плюралізм інформації; 3) академічна свобода; 4) право на освіту; 5) насолода мистецтвом та користування науковими благами прогресу [4, с. 20].

Знання, освіта мають бути відкритими і доступними для всіх. Саме така "соціалістична" риторика відповідає викладеним постулатам освіти під егідою ЮНЕСКО. "Майбутні суспільства знань не мають функціонувати як закриті клуби для "вузького кола обраних" [4, с. 24]. Тобто освіта є домінуючою складовою розвитку суспільств та запорукою економічного приросту. Окрім доступу до знань, стоїть ще питання якості набутих знань. Якщо не враховувати таких критеріїв, то "електронно-цифровий розрив посилюватиме ще й когнітивний розрив (доступ до інформації, освіти, наукових досліджень, культурного і мовного різноманіття)" [4, с. 25]. Знання не є товаром, а є базовою умовою розвитку всього людства. Неосвіченість посилює негативні сценарії для людства. Двома опорами світового інформаційного суспільства є доступ до інформації і свободи вираження. Ми стоїмо на порозі "ери цифрового знання". Дана концепція розширює поняття "освіти протягом усього життя" поняттям "навчання в процесі діяльності" і здатністю до новаторства. Відповідно, єдиною рішучою відповіддю на нестабільність ринку праці може стати концепція "навчання протягом усього життя". Разом з тим украй суперечливим і нестабільним є співіснування державних і приватних навчальних закладів, відповідно немає єдиної моделі університету. Якщо ми втратимо справжні університетські традиції, то зіштовхнемося з ризиком втрати класичних університетських шкіл, що може призвести до зростання кількості ВНЗ, але разом з тим – із сумнівною якістю навчання.

Освіта без кордонів – це і є гаслом нової концепції освіти, запропонованої ЮНЕСКО. Суспільство знань характеризується доступом до інформації для всіх і правом на свободу висловлювання думок. Доступ до інформації передбачає право людини отримати інформацію без цензури і самостійно її аналізувати, засобом критичної рефлексії. З погляду ЮНЕСКО саме створення суспільства знання відкриває шлях до гуманізації процесу глобалізації [4, с. 29]. Знання і освіта і є тим надійним фундаментом і гарантією дотримання прав людини. Щоб визнавати права людини, їх треба розуміти, визнання без розуміння не буває. Універсальною метою всіх видів і напрямів діяльності ЮНЕСКО є: "розвиток людства на основі прав людини" [4, с. 31]. Ми живемо не лише на порозі ери цифрового знання, але й століття кіберпростору [4, с. 44]. Однак жодна технологія ніколи не може виявитися сильнішою за політичний вибір. Свобода висловлювання і свобода поширення інформації є ключовими умовами для виникнення суспільства знань [4, с. 46]. Суспільства знань XXI ст. мають вирішити важливу задачу: як поєднати інноваційну культуру з довгостроковою стратегією. Відмінною рисою інновацій є цінність отриманих знань [4, с. 60]. Наші суспільства перебуватимуть у процесі неперервної асиміляції нових знань. Ми маємо бути готовими до цього. В інноваційних суспільствах запит на знання буде відповідати потребам у постійній перекваліфікації. На сьогоднішній день диплом є перш за все соціальною кваліфікацією. Інноваційна культура приведе до того, що в дипломах має з'явиться термін придатності. Вміння пра-

цювати з інформацією, критичне судження, рефлексія і є тим базовим взаємообміном знань, який необхідний вже сьогодні. Ми маємо привчатися до нової культури навчання – "навчання протягом життя" (lifelong learning). ВНЗ мають бути гнучкими та динамічними, аби враховувати і передбачати потреби суспільства [4, с. 102]. Необхідно примирити інтереси двох ринків: наукового і економічного. Ринок освіти – це структура обміну, на якому цінністю є знання. Ми не можемо набути компетентність в усіх галузях знань, але маємо прагнути до отримання універсальної освіти, аби розуміти суспільні процеси, в яких живемо. Таким чином, найефективнішим засобом навчання є формування міждисциплінарного синтезу. Важливою умовою такого міждисциплінарного підходу є "готовність до діалогу між точними і природничими та гуманітарними і суспільними науками" [4, с. 136]. Вони мають об'єднати зусилля, адже коли ми говоримо про освіту, ми говоримо про гуманітарну безпеку. Гуманітарна безпека – це все те, що забезпечує самореалізацію індивідуума, це права людини. Освіта–культура–комунікація, такою є триада принципів освіти сьогодення. "Суспільство знань" є єдиною запорукою людського розвитку.

Осмиливши смислові постулати довгострокової стратегії розвитку освіти під егідою ЮНЕСКО, маємо зупинитись на аналізі Закону України про вищу освіту (ВВР), 2014, № 37–38, ст. 2004) [8], аби переконатись, чи відповідає він світовим тенденціям. Закон України встановлює правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти. Зупинимось детально на основних пунктах закону, які корелюють з європейськими стандартами. В основному документі, що регламентує сферу діяльності освіти, по-перше, декларується необхідність співпраці між державними органами і бізнесом та закладами вищої освіти; по-друге, утверджується принцип автономії вищих навчальних закладів, що декларується як поєднання освіти, науки та виробництва, тобто зорієнтованості освіти на ринок. Основна мета, проголошена на сторінках закону України про вищу освіту, – це підготовка конкурентоздатного людського капіталу, самореалізація особистості та співпраця ринку праці, роботодавців з освітньо-науковими інституціями. Автономія закладу вищої освіти передбачає самостійність, незалежність у прийнятті рішень і відповідальність за ухвалені рішення. Поруч з автономією ВНЗ розглядаються поняття академічної доброчесності, академічної мобільності, академічної свободи [8]. Згідно із Законом України, вища освіта – це "сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних, громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладах вищої освіти у відповідній галузі знань за певної кваліфікації на рівнях вищої освіти". Таким є призначення вищої освіти України, яке є суголосним з європейськими стандартами і цінностями. Мета якого – виховання гармонійної особистості та оновлення людського капіталу, що досягається завдяки об'єднанню зусиль освітань, держави та ринку праці. Результати навчання – "знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості" визначають мету сучасної освіти та сприяють формуванню як особистісних, так і професійних і громадянських якостей. Філософія освіти є практикою, так, на думку, Б. Гершунського, освітньо-стратегічною діяльністю, зорієнтованою на прогностичне обґрунтування освітніх цінностей і пріоритетів [3, с. 6]. Явним і найбільш дієвим "агентом" майбутнього є сфера освіти, саме "освіта принципово "працює" на

майбутнє, зумовлюючи особисті якості кожної людини, її знання, вміння, навички, світоглядні і поведінкові пріоритети, а відповідно – економічний, моральний, духовний потенціал суспільства, цивілізації в цілому" [3, с. 12], тема освіти це завжди про прогностичні дослідження і футурологічні віяння. Освіта це про наше сьогодення, про нашу суб'єктність на міжнародній арені, про якість життя, про цінність і користь знань. Освіта це про майбутнє і про сьогодення. Про стратегії і щоденну кропітку працю на благо її втілення. Про Особистість сьогодення зі знаннями, цінностями, гнучкими навичками, критичним мисленням, яка робить це світ кращим.

У підсумку нашого дослідження констатуємо:

- Освіта – це поєднання світоглядних підходів та інноваційних технологій. Освіта має приносити результат, користь суспільно значущого порядку.
- Освіта – це не лише багаж інформації та навичок, але й ціннісні установки та поведінкові орієнтири.
- Освіта – це "загальне благо" (bonum commune), або суспільне благо, саме через таке класичне поняття з числа філософського вокабулярію визначається освітній процес, згідно з концепцією ЮНЕСКО.
- Критерієм знань сьогодення є не істинність, а користь, а показником ефективного навчання є розвиток емоційного інтелекту.
- Навички і кваліфікації мають свій термін придатності. Єдиною рішучою відповіддю на нестабільність ринку праці може стати концепція "навчання протягом усього життя" (lifelong learning).
- Цикл гуманітарних дисциплін забезпечує формування культури мислення в цілому, що супроводжується набуттям компетенцій критичного та аналітичного мислення, вихованням естетичного смаку, які є важливим для формування гармонійної особистості. Особистості, яка знаходить своє місце у соціумі, сферу реалізації своїх потенційних здібностей, які стають точкою росту як професійних, так і особистісних прагнень.
- Сучасна концепція освіти намагається примирити і поєднати триаду таких понять, як "суспільство–держава–ринок".
- Вчитель сьогодення є і медіатором, і мислителем, і інтелектуалом, на якого покладений тягар соціальної відповідальності, бо без вчителя неможливий прогрес людства. Вчитель – це мислитель, дослідник, який усвідомлює свою відповідальність за цивілізаційний поступ в обличчі кожного учня.
- Освіта є не лише складовою ефективною державної політики, а й фундаментом та запорукою розумної гуманітарної безпеки. Освіта є домінуючою складовою розвитку суспільств та запорукою економічного приросту.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Никомахова етика / Аристотель. – М. : ЭКСМО-Пресс, 1997. – URL: <http://www.lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/nikomah.txt>
2. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С. И. Гессен ; отв. ред. и сост. П.В. Алексеев. – М. : Школа-Пресс, 1995. – 448 с. – URL: <https://dbs-lin.ruhr-uni-bochum.de/personalitaet/pdf/111.pdf>
3. Гершунский Б.С. Философия образования : учеб. пособ. для студ. высших и средних пед. учеб. заведений / Б. С. Гершунский. – М. : Моск. психолого-соц. институт, 1998. – 432 с. – URL: http://inpo.s-vfu.ru/distant/pluginfile.php/2073/mod_resource/content/1/%D0%93%D0%B5%D1%80%D1%88%D1%83%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%91.%D0%A1.%20%D0%A4%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F%2C%201998.pdf
4. К обществам знания/ Towards knowledge societies: UNESCO world report / UNESCO. Director-General, 1999–2009 (Matsuura, K.). – Paris, 2005. – URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141843_rus

5. Коменский Я.А. Великая дидактика / Я. А. Коменский. – М. : Педагогика. – 1989. – 416 с. – URL: http://jorigami.ru/PP_corner/Classics/Komensky/Komensky_Yan_Amos_Velikaya_didakt_izbr.htm
6. Переосмысливая образование. Образование как всеобщее благо? / Rethinking education: towards a global common good?/UNESCO. Director-General, 2009-2017 (Bokova, I.G.). writer of foreword. – France, 2015. – URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555_rus
7. Платон. Филеб. – URL: <https://nsu.ru/classics/bibliotheca/plato01/fileb.htm>
8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 №1556 – VII (Редакція станом на 24.07.2020). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
9. Харари Ю.Н. Sapiens. Краткая история человечества / Ю. Н. Харари. – М. : Синдбад, 2016. – 520 с. – URL: <https://www.netzulum.org/R/OrgR/Library/Harary/HararySapiensHistory%202016Min.pdf>
10. Ясперс К. Идея университета / К. Ясперс. – URL: <http://www.gridnev.info/?p=17>
11. Benner D. Bildung und Kompetenz: Studien zur Bildungstheorie, systematischen Didaktik und Bildungsforschung / D. Benner. – Schöningh, 2012. – 213 s.
12. Benner D. Bildung und Religion : nur einem bildsamem Wesen kann ein Gott sich offenbaren / D. Benner. – Schöningh, 2014. – 150 s.
13. Mietzner, Ulrike. Pädagogische Anthropologie – Mechanismus einer Praxis / Ulrike Mietzner, Heinz-Elmar Tenorth, Nicole Welter. – Weinheim u.a. : Beltz 2007, 255 S. – (Zeitschrift für Pädagogik, Beiheft; 52). – URL: https://www.pedocs.de/volltexte/2013/7833/pdf/ZfPaed_Beiheft_52_komplett.pdf

References

1. Aristotel. Nikomahova etika. – М. : EKSMO-Press, 1997. – URL: <http://www.lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/nikomah.txt>
2. Gessen S.I. Osnovy pedagogiki. Vvedeniye v prikladnyuyu filosofiyu / Otv. red. i sost. P.V. Alekseev. – М.: Shkola-Press, 1995. – 448 с. – URL: <https://dbs-lin.ruhr-uni-bochum.de/personalitaet/pdf/111.pdf>
3. Gershunskij B.S. Filosofiya obrazovaniya: Uchebnoe posobie dlya studentov vysshih i srednih pedagogicheskikh uchebnykh zavedeniy. – М.: Moskovskij psihologo-social'nyj institut, 1998. – 432 с. – URL: http://inpo.s-vfu.ru/distant/pluginfile.php/2073/mod_resource/content/1/%D0%93%D0%B5%D1%80%D1%88%D1%83%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%

- B9%20%D0%91.%D0%A1.%20%D0%A4%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F%2C%201998.pdf
4. K obshchestvam znaniya/ Towards knowledge societies: UNESCO world report/ UNESCO. Director-General, 1999-2009 (Matsuura, K.). – Paris, 2005. – URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141843_rus
5. Komenskij YA.A. Velikaya didaktika. – М.: Pedagogika. – 1989. – 416 s. – URL: http://jorigami.ru/PP_corner/Classics/Komensky/Komensky_Yan_Amos_Velikaya_didakt_izbr.htm
6. Pereosmyslivaya obrazovanie. Obrazovanie kak vseobshchee blago? / Rethinking education: towards a global common good?/UNESCO. Director-General, 2009-2017 (Bokova, I.G.). writer of foreword. – France, 2015. – URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555_rus
7. Platon. Fileb. – URL: <https://nsu.ru/classics/bibliotheca/plato01/fileb.htm>
8. Pro vishchu osvitu: Zakon Ukraini vid 01.07.2014 №1556 – VII (Redakciya stanom na 24.07.2020). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
9. Harari Y. N. Sapiens. Kratkaya istoriya chelovechestva. – М.: Sindbad, 2016. – 520 s. – URL: <https://www.netzulum.org/R/OrgR/Library/Harary/HararySapiensHistory%202016Min.pdf>
10. Yaspers K. Ideya universiteta. – URL: <http://www.gridnev.info/?p=17>
11. Benner D. Bildung und Kompetenz: Studien zur Bildungstheorie, systematischen Didaktik und Bildungsforschung. – Schöningh, 2012. – 213 S.
12. Benner D. Bildung und Religion : nur einem bildsamem Wesen kann ein Gott sich offenbaren. – Schöningh, 2014. – 150S.
13. Mietzner, Ulrike [Hrsg.]; Tenorth, Heinz-Elmar [Hrsg.]; Welter, Nicole [Hrsg.] Pädagogische Anthropologie – Mechanismus einer Praxis Weinheim u.a.: Beltz 2007, 255 S. – (Zeitschrift für Pädagogik, Beiheft; 52). – URL: https://www.pedocs.de/volltexte/2013/7833/pdf/ZfPaed_Beiheft_52_komplett.pdf

Надійшла до редколегії 21.08.20

В. Ю. Омельченко

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ФИЛОСОФИЯ ОБРАЗОВАНИЯ: СТРАТЕГИЯ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОГО СИНТЕЗА

Репрезентировано и осмыслено образовательную концепцию ЮНЕСКО. Установлено, что образование является соединением мировоззренческих подходов и инновационных технологий. Образование – это о междисциплинарном синтезе. Образование должно принести результат, пользу, это "общее благо" (bonum commune). Сосредоточено внимание на концепции "обучения на протяжении всей жизни" (lifelong learning). Обосновано, что образование является следствием эффективной государственной политики и составляющей гуманитарной безопасности государства.

Ключевые слова: философия образования, "общество–государство–рынок", образовательная стратегия, "обучение на протяжении всей жизни", знания, навыки, компетенции.

Viktoria Yuriivna Omelchenko

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EDUCATION PHILOSOPHY: A STRATEGY FOR INTERDISCIPLINARY SYNTHESIS

The purpose of the article is to understand UNESCO's educational concept. It is established that education is a combination of worldview and innovative technologies. Education is about interdisciplinary synthesis. Education should bring results, benefits, a "common good" (bonum commune). The focus is on the concept of "lifelong learning". It is substantiated that education is a consequence of effective state policy and a component of the humanitarian security of the state. The concept of education, according to UNESCO declarations and reports, is, after all, a complex view of education as a tool for changing the world. Education is a "humane" weapon in ensuring quality transformations in the world. The function of the new model of education is to educate a humane person who is responsible for himself and the environment, a person who is socially responsible and a person who knows not only his rights but also his responsibilities. In this publication, we substantiate the position that the humanities cycle provides a culture of thinking in general, accompanied by the acquisition of critical and analytical thinking, the education of aesthetic taste, which is important for the formation of a harmonious personality. The modern concept of education tries to reconcile and combine a triad of such concepts as: "society-state-market". The criterion of knowledge is not the truth, but the benefit they bring. Theory should teach and open new opportunities for us. Today, education is a strategic priority for development and is seen as one of the key aspects of human progress, along with the social and economic aspects of such development. Knowledge has an expiration date. In order to be competitive, you need to learn throughout your life. Education is a common good (bonum commune) on the scale of social significance. Thus, education is not only a component of effective public policy, but also the foundation and guarantee of sound humanitarian security. The teacher is endowed with the greatest social responsibility, because it is on him that the progress of mankind depends. A teacher, a thinker, a researcher who is aware of his responsibility for the progress of civilization in the face of each student. It is established that an indicator of effective learning is the development of emotional intelligence. Interdisciplinary synthesis should determine the education of today. Education is and should be part of the futurological screenplay of human development. Our future is promising, full of accelerated development of new technologies, but at the same time, unpredictable. The reason for this unpredictability lies in the growing gap between the most developed countries and developing countries. Inequality in access to quality education is growing. Education is a public good, a necessary element of a harmonious human life, but at the same time it is not available to everyone. Accordingly, the goal of the entire intellectual world community should be the dissemination of knowledge and equal access to it. Knowledge without borders is the goal of the whole united world community. The most effective "agent" of the future is the field of education, education "works" for the future, determining the personal qualities of each person, his knowledge, skills, worldview and priorities of behavior, and accordingly – the economic and spiritual potential of civilization as a whole. Education is about the future and the present. About a person with knowledge, values, flexible skills, critical thinking that makes this world a better place.

Keywords: educational philosophy, "society-state-market", educational strategy, "lifelong learning", knowledge, skills, competencies.